

«Em reconec molt en la funció social que té el teatre, en la formació integral de la persona»

ENTREVISTA. Aina Puertas Espinosa és actriu professional de teatre, s'inicia en el camp amateur amb la Innocentada i amb la companyia de teatre Arlequin. Llicenciada en Art Dramàtic per l'Institut del Teatre de Barcelona, del qual ara és professora, va formar part de la companyia Mite-les. Establerta a Barcelona des del 2007, treballa primer amb Jordi Casanovas i posteriorment amb la nova dramàrgia catalana contemporània. Ha fet moltes classes de teatre. Actualment la podem veure actuar a l'obra "Tortugues: la desacceleració de les partícules".

? Quan t'interesses vocacionalment pel teatre?

? Vaig començar a fer teatre amateur amb la meva tieta Dolores Puertas, arrelada a la Innocentada de Manresa, d'Agustí Soler Mas. Debuto amb sis anys en la Innocentada "I jo, què?", l'any 1980, a la sala Loiola. Després, la tieta em va portar de bolos amb la companyia de teatre Arlequí. El cuquet em ve també del tiet Joan Costa, parella de la Dolores, que és músic i molt aficionat al cinema. Recordo que a casa seva hi havia pòsters i vídeo VHS on vaig veure les primeres pel·lícules. Entre elles, "Lo que el viento se llevó", protagonitzada per Scarlett O'Hara, que em va fer decidir a ser actriu, tot i que la mare em deia que tenia molts pardals al cap i el pare volia que fes enginyeria com ell. Aquesta pel·lícula l'he vista almenys vint vegades.

Formació

? Com va ser la formació a l'Institut del Teatre?

? Els primers anys fèiem de tot, tenint en compte que un actor és cos i veu. Havíem de treballar dos instruments: el bucal i el corporal. L'Escola d'Interpretació ens donava el ventall més ampli de possibilitats per tal de descobrir les habilitats pròpies del nostre potencial. He fet des de cursos d'Acrobàcia i Violència Escènica, amb Osvaldo Bermúdez, per aprendre a no fer mal als companys i saber caure bé. Si em donen una pallissa real, cada dia durant les set funcions setmanals, com he d'aguantar? S'ha de treballar de manera que aprengui a caure bé, que m'ajudin a girar-me, que quan m'agafin els cabells s'esperin que hi posi la mà a sobre perquè només sembli que fan força... És un treball d'energia i de control físic. Claqué amb Guillem Alonso; Comèdia de l'Art amb Ferruco Solieri, que tota la vida ha representat Arlequino... Vam tenir la sort que va estar un any a Barcelona i vam gaudir dels seus consells. A més d'aquest treball de màscara, que forma part de la història del teatre, s'estudien els clàssics i els més contemporanis. A l'Institut del Teatre ens van donar una formació clàssica, però també evolutiva.

? I d'altres cursets, oi?

? I tant! Ens van donar una formació àmplia de diverses matèries, sense que després n'haguéssim de ser especialistes, més aviat eren complements. Des de les classes de cant, amb M. Dolores Aldea, que ens feia treball de veu, a la pantomima d'Andreij Leparski, que ens va ensenyar el mim clàssic; dansa amb Toni Mira, Toni Gómez, Álvaro de la Peña, Laura Bataller, fins i tot a l'escola manresana de l'Olga Soler. Tot plegat va en la direcció de mantenir-nos en forma: hem d'estar àgils, tenir una bona condició física, amb un cos flexible, dúctil i que es pugui modular, una bona veu... Cal fer cursos de formació per reciclar-se constantment. La vida flueix i els personatges ens movem. També fem cursos d'interpretació, davant la càmera amb Esteve Rovira o específicament d'entrenament actoral amb el pedagog i dramaturg italià Marco Calvani o Alejandro Catalán, de l'Escola d'Interpretació Argentina.

? Com els valors, aquests cursos de teatre?

? Com que m'agrada molt estar activa i fer coses diferents, em van anar molt bé per inscriure'm a la Borsa de Treball de l'Institut del Teatre de professora, i des de l'any passat, poder-ne exercir. M'agraden molt els petits reptes, per això, estic a les Escodines treballant amb nois i noies que per qüestions econòmiques o familiars no tenen accés a la cultura, en no poder anar a l'Esclat o al Conservatori de Música. Com a actriu m'agrada treballar amb diferents personatges, tenir nous companys i conèixer els gèneres teatrals. Aquesta riquesa m'omple molt perquè m'he d'adaptar, en entrar en un espai nou, que m'obliga a fer l'esforç d'obrir-me. És una feina que m'agrada molt i com a persona la necessito. Estic còmoda i integrada al Guillem Catà, però també necessito representar al teatre, a la nit. Fins i tot, penso que fer cinema seria una altra manera de treballar la interpretació i com a actriu desitjo que es doni aviat. Dependrà de les possibilitats laborals, però tinc clar que vaig fent el meu caminet. És interessant anar complint petits reptes i alhora esperar que en vagin sortint d'altres.

Mite-les

? Què va significar Mite-les per a la teva carrera?

? Va ser la meua primera companyia de teatre, formada per tres bagenques: Tàtels (Maria Àngels) Pérez, de Sallent; la Maria Alba Esquius de Súria, i jo. Vam convertir la companyia en una SL que va tenir una trajectòria de deu anys, durant els quals vam fer cinc espectacles, tot i que entremig anàvem alternant altres produccions teatrals. El primer espectacle va ser "Amb doble intenció", amb textos de l'autora de Sabadell Anna Fité, l'any 1997. Quan el grup es va desvincular vaig tirar endavant tot mantenint el nom de sòcia fundadora, com a empresària autònoma. Totes tres vam fer "Dones", una adaptació del llibre d'Isabel Clara Simó, dirigida per Jordi Llop. El segon, "Amor, prozac i dubtes", adaptació del llibre de Lucía Etxebarria, dirigida per Lluís Hansen. Després "Fins que l'amor ens separi", creació col·lectiva a partir d'uns textos d'Esteve Soler, sota la direcció de la manresana Sílvia Sanfeliu. I "Crispetes", amb textos de Jaume Esquius, que havia treballat a Regió7 i es va morir jove. Però, en l'àmbit professional, la meua primera obra va ser "Tocades per Molière", de Frederic Roda, el 1996, a la Fundació La Caixa de Granollers.

? Vas actuar a Tàrrega?

? Tots els espectacles de la companyia Mite-les estan estrenats a la Fira de Tàrrega. D'ençà del "Crispetes", al 2006, no hi he tornat a anar. Un cop establerta a Barcelona, ja hi estrenem directament, sense passar per la Fira. En guardo molt bons records. Per a mi l'estiu no s'acabava fins que havíem estrenat el setembre a Tàrrega. Era una cita obligada. Només hi he tornat com a espectadora. Fa anys que no hi vaig, però tinc entès que cada vegada s'ha consolidat més com de teatre al carrer i jo sóc més de text i de sala.

? Com i quan inicies la teva activitat pedagògica teatral?

? Ben aviat, quan estudiava a l'Institut del Teatre. Concretament als 20 anys, quan Josep M. Solé i Bonet, dels Carlins, em va proposar fer un curset intensiu d'estiu durant el mes de juliol. L'experiència va anar molt bé i va passar a ser anual. Vam començar 10 persones, que ens reuníem els dissabtes al matí als Carlins, fins que vam arribar a la xifra de 100 alumnes. Durant els 8 anys que hi vam ser, vam aconseguir fidelitzar tres tallers. Dijous i divendres tarda, i dissabtes al matí. Com que els tallers van créixer tant no podia abastar-ho tot. Es va ampliar el professorat: jo feia interpretació, Sílvia Blàvia, cor, una altra noia feia cant i Ada Andrés, cursets. Paral·lelament, feia classes extraescolars de teatre a l'escola Flama.

2007

? Com és que el 2007 fixes la residència a Barcelona?

? El 2007 és una data clau perquè decideixo viure a Barcelona. Deixo la casa de Manresa, la Flama i els Carlins, per establir-m'hi de manera estable, tot i que encara vaig una mica amunt i avall perquè hi tinc la família i mantinc algunes classes al Guillem Catà. M'agrada Barcelona i les seves ofertes cultural i laboral. Començo a treballar molt amb la companyia Flyhard, dirigida per Jordi Casanovas: "Mercedes-Benz segons els ocells", "Aquesta tampoc serà la fi del món", "La ruïna", "Lena Woycezk", "La revolució" i "Els últims dies de Clark K". Amb ell també vaig intervenir en "Auca del Born", en la inauguració el setembre del 2013 del Born Centre Cultural, espectacle que recreava el bombardeig del 1714 i actuàvem a l'interior de les runes. Després he treballat amb la nova dramaturgia catalana contemporània: Carles Mallol ("Només un anunci i Ciutat"), Cristina Clemente ("Volem anar al Tibidabo", "Nit de ràdio dos punt zero" i "La nostra Champions particular"), que també es van veure a la sala petita del Kursaal. I Clàudia Cedó, amb la qual ara estem a la sala Beckett fent l'espectacle "Tortugues. La desacceleració de les partícules" *, amb qui van guanyar el premi Butaca al millor text. Han estat anys d'una gran intensitat teatral, amb

dues temporades seguides a la Villarroel. Entremig vam estar al festival Temporada Alta de Girona. Visc a Barcelona i la descobreixo d'una altra manera fins a gaudir-ne molt. Ha estat una època una mica estressant, però que m'aporta molta riquesa.

* "Tortugues. La desacceleració de les partícules" es va estar representant a la sala Beckett fins el dia 7 de gener de 2018. Actualment l'obra està de gira per tot Catalunya.

? Què em pots dir de l'obra "Xarnegos", a l'Almeria Teatre i més recentment a l'Off Romea?

? És una obra d'actualitat i gran vigència, sobre sentir-se català, independentment de la procedència de les persones. L'obra s'inspira en el llibre "Els altres catalans", de Paco Candel, i es va estrenar l'octubre del 2015 a Bellvitge. Interpreto a una independentista de la CUP. Recordo que el públic s'emocionava amb l'espectacle perquè parlava sobre la realitat de les persones. La tesi era molt clara: La meua terra és la gent que jo m'estimo.

Docència

? Què prefereixes actuar o la docència?

? Actuar m'agrada molt, però la docència també. Sobretot vull treballar les virtuts pedagògiques del teatre quan estan aplicades amb l'objectiu de formar persones. No només per muntar una obra de teatre ni per formar actors, sinó que m'agrada treballar en les aules d'acollida, amb alumnes a qui els costa molt integrar-se als instituts per una qüestió idiomàtica, però també per temes de relacions. El teatre és contacte, mirar-te als ulls i sobretot crear empatia, que funciona moltíssim.

? Per què t'agrada continuar fent classes al Guillem Catà?

? Perquè és un institut molt heterogeni, amb una quota d'immigració molt elevada, però a la vegada hi treballa un col·lectiu de gent agrupada en una AMPA i una direcció que cuiden molt el centre. Per això, professores com la Rosa Ortega s'hi senten molt identificades i poden fer projectes com "Nadal al Catà", conjuntament amb Ramon Fontdevila. Creiem molt en aquests projectes inclusivius que realment serveixen per ajudar molt les persones. A un nen i un adolescent se'ls ha de formar a nivell de coneixements, currículum i matèries, però també en d'altres qüestions. De vegades als instituts amb classes molt massificades, els professors no arriben al contacte directe i més humà amb els alumnes. Activitats com la teatral fomenten molt aquest contacte. És impossible fer teatre sense mirar el company, tocar-lo o olorar-lo, sense demanar-li què li passa.

? Fas de docent a d'altres llocs?

? No treballo en la Primària, però sí amb tota classe d'adolescents. Al Guillem Catà he fet amistat amb Rosa Ortega, que està iniciant un projecte al barri de les Escodines per muntar un Casal de les Arts Escèniques. Des de fa poc hi faig classes per a tot el col·lectiu, on em trobo amb un barem d'edats molt barrejades, amb nanos de cinc anys o adolescents de setze. D'alguna manera recupero el fet de treballar amb nens petits i de Primària. M'agrada i em reconec molt en la funció social que té el teatre, en la formació integral de la persona, per tal que trenqui bloquejos, els tregui inhibicions, o treballi el respecte, la companyonia o l'empatia, i ajudar-los a expressar-se a nivell oral i corporal.

? Relacionar-te amb adolescents és un repte complicat?

? Quan treballes amb adolescents t'adones que no pots quedar-te ancorat. Com t'hi relaciones si no parles el seu idioma? Cal fer un esforç per adaptar-se. No només són el futur, sinó que ja són el present de la societat. Quan començo un taller de teatre, penso com els puc motivar, incentivar i activar. Com a mestre i pedagoga, la meva obligació és ?enamorar-los? i il·lusionar-los pel projecte d'aquestes classes. Si trio una música per treballar un exercici, penso que està bé que coneguin determinats compositors. Em vesteixo amb roba còmoda per connectar i poder-me relacionar més fàcilment amb els adolescents, a diferència de si vaig al teatre a la nit. Quan parlo, estic atenta a les paraules que utilitzo, com el contacte físic o el visual, d'acord amb una metodologia determinada. És una qüestió semblant a quan vaig a fer un assaig de teatre.

Esgrima

? T'has reciclat en els estudis teatrals?

? Sóc una persona molt curiosa, inquieta, favorable al reciclatge per aprendre constantment. Amb el temps, vaig voler fer la meua pròpia formació com a pedagoga teatral. Per això vaig estudiar un postgrau en pedagogia teatral a l'Institut del Teatre del centre de Vic. Com que la carrera d'actor exigeix sempre un reciclatge he procurat fer cursos d'interpretació, veu, també faig esgrima...

? Quina importància té l'esgrima en l'activitat teatral?

? Em va molt bé com a esport que m'ajuda a mantenir la forma física. M'hi vaig iniciar a l'Institut del Teatre, on ja era una assignatura que exercien Ricard Pous i Rubén Jordan, i m'agradava molt. Ara fa més d'un any que vaig a l'Escola d'Esgrima Hongaresa de Barcelona, per aprendre l'esgrima esportiva, molt diferent de la que t'ensenyen a l'Institut, que és la teatral. M'ajuda a mantenir un nivell de concentració molt elevat. Sortir a actuar és semblant a la metodologia dels samurais. Hi ha un llibre de teatre que relaciona la tècnica de samurais dels lluitadors japonesos amb els actors quan sortim a escena. L'esgrima t'obliga a centrar-te en un lloc i moments concrets, tot fent meditació activa. Va molt bé com a tècnica per mantenir la concentració i els reflexos. L'esport sempre m'ha agradat: córrer, gimnasos: amb classes de zumba (aeròbic) i pilates, però prefereixo l'esgrima.

? Perdeu la concentració dalt de l'escenari?

? Hi ha coses que ens la poden fer perdre, fins i tot el públic. Un bon actor ha d'escoltar el públic d'alguna manera. No t'ha de modificar la funció, però sí que cal mantenir l'escolta, perquè sovint et dona un indicatiu de com estàs en la funció. Alguns dies riuen i d'altres no, per tant, cal estar alerta, de la mateixa manera que si esternuden més del compte. Cal trobar l'equilibri entre fer la funció treballada amb l'equip directiu, però també mantenir un "feedback" constant amb els espectadors, sense que et condicioni. Cal saber-lo escoltar per poder rebre la seva escalfor. És tot un art, que les actrius i els actors notem. Entenc que és l'adrenalina del teatre i la gran diferència amb el cinema.

? Tots els directors de teatre estan d'acord a escoltar el públic?

? No, alguns no ho volen. Hi ha directors que no volen que escoltem el públic perquè estem més pendent d'ell que no pas del company d'escena. Per tant, cal trobar l'equilibri entre fer bé la feina amb els companys i respondre al que correspon a cada moment, però a la vegada, escoltar el que diu el públic. Sóc partidària de mantenir aquesta interacció constant entre uns i altres. Ara la gent és molt respectuosa al teatre, llevat d'algú que respon al mòbil...

? T'han dit sovint que no aparentes l'edat que tens?

? Sí, i tant! No em sento gens reconeguda amb la filosofia de vida d'aquells a qui fa mandra aprendre coses noves. És cert que hi ha gent que sembla més gran de l'edat que té, mentre a mi em passa al contrari. Penso que independentment del físic que cadascú té i de la genètica, que acompanya més o menys, també és una qüestió d'actitud davant la vida. Hi ha gent que gaudim aprenent i estem disposats a superar petits reptes. D'altres, és cert, que els veuen com una llosa perquè són més conservadors. També n'hi ha que tenen limitacions, però que fan coses i són un exemple per a tots nosaltres. Vull ser una persona activa i m'agrada molt moure'm, per canalitzar la meva energia. També cal ser conscient de les pròpies limitacions i saber acceptar el pas dels anys!

El perfil

Alícia Puertas Espín neix a Manresa el 23 d'octubre del 1974. El seu pare, Joan, va néixer a Plasencia, però de ben petit la seva família ja el va dur a la capital de Bages, on va treballar d'enginyer tècnic a Casals Cardona i Fabus, entre d'altres empreses. La seva mare, Josefa, és de Baza, i després de treballar en una empresa tèxtil es va dedicar a fer de mestressa de casa. És la tercera de quatre germans. Als quatre anys la porten a la guarderia Daina de la plaça de

Catalunya, després fa Primària a les Dominiques i BUP i COU a l'institut Lluís de Peguera. Allà coneix Cristina Rovira, que li permet contactar amb El Petit Espantall, de Maria Jesús Izard, la seva primera presa de contacte amb la sala dels Carlins. Encara adolescent fa les proves al Centre de Terrassa de l'Institut del Teatre de Barcelona, on es llicencia en Art Dramàtic. Es continua formant com a actriu i munta la companyia de teatre Mite-les, que dura del 1997 fins el 2007, any en què decideix viure a Barcelona. Abans però, participa en diversos espectacles professionals com "Bodas de sangre", estrenat al Teatre Grec dins del festival del 2001, que va continuar fent temporada al Romea. Participa en un espectacle de màscara per a la Fira d'Espectacles d'Arrel Tradicional el 2003, L'As mata el rei, així com també en "Poemes en clau de dansa", que dirigeix Enric Llorc amb l'Esbart Manresà.

Es va formant també com a pedagoga. Mentre participa en Mite-les i d'altres projectes, fa classes inicialment a la sala dels Carlins en la presidència de Josep M. Solé Bonet, que li va proposar fer un curset d'estiu, quan estudiava a l'Institut del Teatre. S'hi està del 1995 al 2001 fent cursos d'interpretació i paral·lelament, del 1999 al 2007, fa classes a l'escola Flama a Primària com a professora de teatre, en les assignatures extraescolars. Fa classes a l'institut Guillem Catà del 2001 al 2007 i al Lacetània del 2005 al 2007, entre d'altres. Amb l'empresa Brou d'Arts ha estat professora de teatre a l'IES Ramon Casas, de Palau-Solità i Plegamans, del 2009 al 2017, i al Lacetània i el Catà del 2007 al 2011. Amb Manresana d'Equipaments Escènics ha fet classes a l'institut, del 2011 al 2013, i des del 2011 al Guillem Catà. Durant dos anys també treballa a l'aula d'acollida dels instituts Quercus, de Sant Joan, i al Pius Font i Quer, on també fa de professora de teatre amb el CAE, del 2010 al 2013. Fa un postgrau en pedagogia teatral a l'Institut del Teatre del Centre de Vic. Va al gimnàs i estudia i practica l'esgrima a l'Escola Hongaresa de Barcelona. Tot i que porta 10 anys vivint a Barcelona, es manté com a professora al Guillem Catà de Manresa. Recentment s'ha compromès amb Rosa Ortega, a qui ajuda en el muntatge del Casal d'Arts Escèniques de les Escodines per a nens i adolescents del barri. Des del curs passat, de gener a juny, fa de professora d'Interpretació a l'Institut del Teatre, on la prioritat és la formació d'actors i actrius. Darrerament ha actuat en dos curtmetratges: "Yo amo, tu amas, él ama, nosotros no", de Terenci Corominas i Zesar Martínez. I "Fotògraf", de Carles Muñoz. També va participar en un capítol d'"El cor de la ciutat" i en cinc de "La Riera", a TV3. Va aparèixer a les sèries "Aborígens" i "Zoom", de la Xarxa de Televisions Locals, i en la tv movie "La ruïna", d'Elena Trapé. El 1999 amb Les tres germanes i el 2003 amb "No hi ha bones paraules pels assassins" de Lambert Botey, es va iniciar com a actriu de curtmetratges. Actualment actua a l'obra "Tortugues: la desacceleració de les partícules".